

HIZKUNTZA- ETA LITERATURA KOMUNIKAZIOARAKO KOMPETENTZIA LATINA | 197

ETAPAKO HELBURUAK

Honako hauek dira Latina ikasgaiko etapako helburuak:

1. Latinez idatzitako esaldi eta testu soil-soilak ulertzea eta itzultzea, Erroma klasikoko errealitate soziokulturalaren berri jakin eta interpretatzeko.
2. Latindar jatorriko lexiko arrunt eta landua jakitearen baliagarritasuna balioestea, eta hori dela eta, hitzen etimologia identifikatzea eta hitzek zer esan nahi duten jakitea, irakurmena eta ahozko nahiz idatzizko espresioa hobetzeko.
3. Latinaren elementu morfologiko, sintaktiko eta lexikoez gogoeta egitea, eta elementu horiek guztiak ikasleek dakizkiten hizkuntzekin lotzea, hizkuntzaren mekanismoak hobeto ezagutzeko eta ondo erabiltzeko.
4. Norberaren esperientziari zentzua emateko, mundua eta giza kondizioa nolakoak diren ulertzeko eta sentsibiltate estetikoan aurrera egiteko, latinezko testuak irakurri, iruzkindu eta interpretatu, eta literatura-ondareaz gozatzea eta ondare horrek informazio-iturri gisa duen garrantzia balioestea.
5. Hizkuntza erromanikoen eta ikasleek dakizkiten beste hizkuntza batzuen jatorri eta bilakaera zein den jakitea, eta hori dela eta, hizkuntza horien ezaugarri komun eta bereizgarriez gogoeta egitea, hizkuntza-aniztasunak den-denon kultura-ondarea aberasten duela aintzat hartuz.
6. Informazioaren eta komunikazioaren teknologiak modu autonomo eta kritikoan erabiltzea, informazioa lortzeko, komunikatzeko eta kooperatzeko.
7. Latindar zibilizazioak utzi digun kultura-, hizkuntza-, literatura-, historia- eta gizarte-ondare itzela balioestea eta errespetatzea, ondare hori gozamen-iturritzat hartzea, eta garapen individual nahiz kolektiboaren aldeko baliabide gisa erabiltzea, nork bere burua eta norbanako gisa bizi garen gizarte plurala hobeto ulertzeko.

MULTZOEN EZAUGARRIAK

Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako 4. mailari dagozkion adierazpenezko, prozedurazko eta jarrerazko edukiak honako eduki multzo hauetan multzokatzen dira:

1. eduki multzoa. Arlo guztietan komunak diren oinarrizko zehar-kompetentziekin lotutako edukiak.
2. eduki multzoa. Latinaren historia eta bilakaera.
3. eduki multzoa. Latinaren sistema linguistikoa.
4. eduki multzoa. Hitzen osaera. Sistema lexikoa.
5. eduki multzoa. Erroma: historia, kultura eta zibilizazioa.

Etapako ikasgai guztietan komuna den 1. eduki multzoak oinarrizko zehar-kompetentziak garatzeko beharrezkoak diren eduki guztiak jasotzen ditu. Arlo eta ikasturte guzti-guztietan landu eta ebaluatu behar dira edukiok.

Ikasgai honen garapenean, 2. eduki multzoko («Latinaren historia eta bilakaera»), 3. eduki multzoko («Latinaren sistema linguistikoa») eta 4. eduki multzoko («Hitzen osaera. Sistema lexikoa») eduki linguistikoak dira muin eta ardatz nagusiak, latina izan baita mundu klasikoak Mendebaldeko zibilizazioari egindako ekarpenik garrantzitsuenak.

2. eduki multzoko («Latinaren historia eta bilakaera») edukiek gako ugari emango dizkiete ikasleei, eta, hala, sortu zenetik gaztelania eta gainerako hizkuntza erromanikoak sortu bitarterainoko historian zehar latinak izandako bilakaera linguistikoaz eta aldaketa fonetiko eta semantikoez jabetuko dira gure neska-mutilak.

3. eduki multzoak («Latinaren sistema linguistikoa») oinarrizko gramatika-egiturekin lotutako edukiak uztartzen ditu. Latina hizkuntza flexiboa da, eta alde horretatik, latinaren sistema linguistikoak aukera emango digu, hura gure inguruko hizkuntzekin alderatuta, gaztelaniaren eta euskararen (hizkuntza flexiboa hori ere) elementu formalei eta mekanismo sintaktikoei buruz sakon hausnartzeko. Hori dela tarteko, latina baliabide aparta da bai gaztelania, bai euskara eta bai beste hizkuntza moderno batzuk hobeto ezagutu eta erabiltzeko.

Latinezko testuak, beraz, garrantzi handiko piezak dira, haien bidez aztertuko baititugu hizkuntza horren alderdi linguistikoak; eta hain zuzen horrexek emango digu aukera antzinako Erromak utzi digun ondare historiko, literario eta kultural oparoaren berri sakon eta zabal jakiteko.

4. eduki multzoko («Hitzen osaera. Sistema lexikoa») edukiek latindar jatorriko hitz arrunt nahiz landuen etimologietan eta hitzak osatzeko prozeduretan sakontzeko aukera emango digute. Horrela, izan ere, ikasleek beren lexikoa aberastu eta ahozko nahiz idatzizko ulermena hobetuko dute.

5. eduki multzoak («Erroma: historia, kultura eta zibilizazioa») antzinako Erromako historiarekin, gizartearekin eta kulturarekin lotutako edukiak lantzen ditu, batez ere gaurdaino bizirik iraun duten eta Europaren osaerarako ardatz gertatu diren gertaerak, instituzioak, artelanak, bizimoduak... Mundu klasikoak gaur egungo munduan bizirik dirau, eta hain zuzen horretantxe jartzen du azpimarra 5. eduki multzo honek. Puntu honetan egin beharrekoa, beraz, argi dago, oso: gaur egungo mundua mundu klasikoarekin alderatzea, eta gurean bizirik dirauten elementu klasikoak modu kritikoan aztertzea.

Izan ere, Erroma Klasikoa sakon aztertzea nahitaezkoa da Euskal Herriko eta Europako errealitate historiko, sozial eta kulturala zertan den ganoraz ulertuko badugu.

Ikasgai honetako eduki guztiak, nola linguistikoak hala kulturalak, osagarriak dira, ondare klasiko deritzon horren parte, eta, beraz, gure munduari oinarrizko ekarpen ugari egin dizkieten heinean ikasi beharrekotzat hartzen ditugu. Lau eduki multzo hauetako edukiak antolatzeke, edukiok modu espezifikotan landu behar dira, bai; baina beharrezkoa da, orobat, eduki espezifikoriek testuinguru orokorrago batean jartzea, elementu guzti-guztiak modu txirikordatu eta koherentean esplikatuz ahal izateko.

DERRIGORREZKO BIGARREN HEZKUNTZAKO 4. MAILAKO EDUKIAK

1. MULTZOA. Eduki komunak

Arlo eta ikasgai guztien oinarrizko zehar-kompetentzia komunekin lotutako edukiak.

Multzo honetako prozedura eta jarreraren xede dira:

- Informazioa identifikatzea, lortzea, gordetzea eta berreskuratzea.
- Informazio-iturrien eta informazioaren beraren egokitasuna ebaluatzea.
- Informazioa ulertzea (alderatzea, sailkatzea, sekuentziatzea, aztertzea eta laburtzea), buruz ikastea eta adieraztea (deskribatzea, definitzea, laburtzea, azalpenak ematea, etab...).
- Informazioa balioestea eta adieraztea (argudioak azaltzea, arrazoiak ematea, etab.).
- Ideiak sortu, hautatu eta adieraztea.
- Ideiak, zereginak eta proiektuak planifikatzea, eta haien bideragarritasuna aztertzea.
- Egindako plangintza betetzea eta, beharrezkoa baldin bada, hura doitzea.
- Plangintzaren eta egindako lanen ebaluazioa egitea eta hobekuntza-proposamenak lantzea.
- Lortutako emaitzaren berri ematea.
- Harremanak eta komunikazioa lantzea (enpatia eta asertibitatea).
- Taldean ikasteko lanetan laguntzea eta elkarlanean aritzea.
- Giza eskubideak eta gizarteko konbentzioak errespetatzea.
- Gatazkak kudeatzea.
- Norberaren gorputza erregulatzea.
- Norberaren emozioak erregulatzea.
- Norberaren alderdi kognitiboa erregulatzea.
- Norberaren komunikazioa erregulatzea (hitzezkoa, hitzik gabekoa eta digitala).
- Norberaren jokabide morala erregulatzea.
- Norberaren motibazioa eta gogo-indarra erregulatzea.

2. MULTZOA. Latinaren historia eta bilakaera

- Latinaren jatorria azaltzea.
- Hizkuntza indoeuroparrak sailkatzea.
- Latin arrunta eta latin landua bereiztea, bai eta ahozko hizkuntza eta idatzizko hizkuntza ere.
- Hizkuntza erromantzeen sorrera- eta bilakaera-prozesuak aztertzea.
- Latinak euskararen bilakaeran izan duen eragina identifikatzeko jarraibideak.
- Latinetik gaztelaniarako bilakaera fonetikoaren arau nagusiak erabiltzea.
- Ondare-hitzak eta kultismoak bereiztea.
- Latindar erro bera eta bilakaera fonetiko desberdina izan duten hitzen arteko harreman semantikoa bilatzea.
- Latinezko testuak irakurtzea eta hitz gardenak ezagutzea.
- Bilakaera fonetikoaren arauak.

- Europako hizkuntza nagusiak latinetik datozela ohartzea.
- Hizkuntza guztiak errespetatzea, eta hizkuntza bakoitzeko hiztunen kultura desberdinak onartzea.

3. MULTZOA. Latinaren sistema

- Historian zehar egondako idazketa-sistemak identifikatzea.
- Aztertutako hizkuntzetan eta Europako beste zenbait hizkuntzatan latindar alfabetoa erabiltzen dela ohartzea.
- Latinaren eta euskararen zenbait hizkuntza-prozedura berdinak direla ohartzea; adibidez, deklinabidea.
- Latinean hizkuntzari buruz ikasitakoa erabiltzea ikasleak dakizkien hizkuntza erromantzei buruz gogoeta egoteko.
- Kategoria gramatikal nagusiak ezagutzea (substantiboak, adjektiboak, aditzak), bai eta haien akzidenteak eta funtzioa ere.
- Latindar izen-formak ezagutzea esaldi edo testuetan, eta haien kasuez ohartzea.
- Latindar izen-formak ezagutzea esaldi edo testuetan, eta haien akzidente gramatikalez ohartzea.
- Latindar esaldi edo testuen egitura sintaktiko nagusiak identifikatzea (subjektua, predikatua, aditz-osagarriak).
- Latinaren kasuak ezagutzea, eta haien balio sintaktiko nagusiak identifikatzea.
- Latinezko esaldi soilak sortzea, aurrez ikasitako egitura morfologikoak eta sintaktikoak zuzen erabiliz.
- Aurrez ikasitako egitura morfologikoak eta sintaktikoak aplikatzea esaldi edo testu soilak itzultzeko.
- Itzulitako esaldiak edo testuak ulertzea eta interpretatzea.
- Latinaren ahoskera- eta azentuazio-arauak.
- Hitz motak.
- Izen-flexioa: substantiboen eta adjektiboen deklinabidea.
- Aditz-flexioa: aditz erregularren jokia, boz aktiboan nahiz pasiboan.
- Aditzaren izen-formak: orainaldiko infinitibo aktiboa eta partizipio burutua.
- Komunztadura.
- Perpaus bakuna: motak.
- Perpaus konposatua: koordinazioa. Juntagailurik ohikoenak.
- Latina ikasteko interesa, beste hizkuntzetako ezaguera gramatikalak sendotzeko.
- Akatsak ikaskuntza-prozesuaren parte direla onartzea, eta haiek gainditzeko jarrera positiboa.
- Hizkuntzari buruz gogoeta eginda norberaren lanak erregulatzen direla ohartzea, bai eta autonomia handiagoz ikasten dela ere.

4. MULTZOA. Hitzen osaera. Lexikoaren sistema

- Latindar jatorriko lexemak, atzizkiak eta aurrizkiak identifikatzea gaztelaniaz idatzitako testuetan.
- Latindar jatorriko lexemak identifikatzea euskaraz idatzitako testuetan.
- Zenbait hitzen esanahia identifikatzea, haien etimoetan oinarrituta.
- Latinaren osatze- eta eratoritze-prozedurak aplikatzea hitz-familiak sortzeko.
- Latinismoak eta latindar lokuzioak ulertzea eta zuzen erabiltzea norberaren hizkuntzan.
- Latinezko esamoldeak ezagutzea ahozko nahiz idatzizko testuetan, gaztelaniaz nahiz euskaraz.
- Ohiko latinismoak eta latindar lokuzioak zuzen erabiltzea ahozko nahiz idatzizko komunikazioan.
- Ikasgelan hainbat hiztegi erabiltzea (gaztelaniazkoa, euskarazkoa, latinezkoa, etimologikoa, etab.), lagunduta.
- Latinezko oinarriko hiztegi bat egitea.
- Euskarazko eta hizkuntza ez-erromantzeetako testuak irakurtzea, eta haietan latindar jatorriko hitzak identifikatzea.
- Sarri erabilitako latindar lexemak, aurrizkiak eta atzizkiak.
- Sarri erabilitako latindar lokuzioak.
- Hitzen esanahi etimologikoa jakiteko interesa, eta hiztegia egoki erabiltzearen garrantziaz ohartzea, komunikazioaren oinarriko tresna den heinean.
- Latinak hizkuntza erromantzei nahiz ez-erromantzei egindako ekarpen lexikoa balioestea, bai eta hark duen garrantzia ere hizkuntza egoki erabiltzeko (ortografia, semantika. etab.).

5. MULTZOA. Erroma: historia, kultura eta zibilizazioa

- Erromaren historiari eta kulturari buruzko informazioa eskuratzea, IKTen bidez.
- Koadro, ardatz eta friso kronologikoak egiteko eta interpretatzeko jarraibideak.
- Erromako antolaketa politikoaren eta sozialaren ezaugarriak identifikatzea, gaur egungo gure gizartearen ezaugarriekin konparatzea eta haien erreferenteak interpretatzea, gure ikuspuntu soziokulturaletik.
- Latindar jainko, mito eta heroi nagusiak sailkatzea eta haien ezaugarriak ematea.
- Mitologia klasikoaren elementuak ezagutzea literaturaren eta artearen agerraldietan.
- Itzulitako testu klasikoak ulertuz irakurtzea eta, haietan, erromatar zibilizazioaren kulturari igartzea.
- Erromako historiaren aldiak: monarkia, errepublika, inperioa.
- Erakunde politiko nagusiak.
- Klase sozialak.
- Erromatar familia.
- Latindar mitologia: jainko, heroi eta mito nagusiak.
- Erromako historia eta antolaketa politiko eta soziala ezagutzeko interesa, egungo gizarteko historiaren eta kulturaren funtsa den heinean.
- Kultura klasikoko erakunde, sinesmen eta bizimoduen balioespen kritikoa, gaur egungo ikuspuntu soziokulturaletik begiratuta.
- Bazterketa mota oro baztertzea.

EUSKAL CURRICULUMAREN BERARIAZKO EDUKIEN ZEHAZTAPENA

Atal honetan, era orientagarrian eta irekian, etapa osorako aurkezten diren edukiak, aurreko atalean aurkeztutako euskal curriculumaren berariazko edukiaren zehaztapena dira.

2. MULTZOA. Latinaren historia eta bilakaera

- Hizkuntzen sailkapena: indoeuroparrak eta ez-indoeuroparrak.
- Erromatarrak Euskal Herrian: latina eta euskara (toponimia eta maileguak).
- Arditurriko meategia, Oiasso erromatar museoa eta Iruña Veleia.
- Euskal Herria eta inguruneke hizkuntza erromanikoak.
- Donemiliaga Kukullako glosak.

3. MULTZOA. Latinaren sistema

- Latina eta euskararen arteko berdintasunak hizkuntzan: deklinabidea.
- Latinak euskararen bilakaeran izan duen eragina.

4. MULTZOA. Hitzen osaera. Lexikoaren sistema

- Latindar sistemaren hitzak euskaraz idatzitako testuetan.
- Latinak euskarari egindako ekarpena lexikoan.

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK ETA LORPEN-ADIERAZLEAK

1. Esaldi nahiz testu labur eta mailakatuak aztertu, itzuli eta iruzkintzea, eta esaldi soilak sortzea erretrobetsioaren bitartez, latinaren egiturak erabiliz.
  - Latinaren egitura morfologiko eta sintaktiko nagusiak identifikatuz aztertzen ditu esaldiak edo testuak.
  - Esaldi eta testu labur eta soilen azterketa morfosintaktikoak egiten ditu, haiek ulertzeko eta zuzen itzultzeko.
  - Itzulitako testua iruzkintzen du: gaiari igarri, ideia nagusia identifikatu, etab.
  - Testu soilak oro har ulertzeko ondorioztatze-tresnak erabiltzen ditu.
  - Esaldi eta testu laburrak itzultzen ditu, eta azterketaren eta bertsioaren arteko parekotasuna azaltzen du.
  - Itzultzeko orduan, hitz eta hizkera zuzena erabiltzen du.
  - Latinera itzultzen ditu perpaus soilak.
  - Esaldi labur eta soilak idazten ditu latinez, latinaren egiturak eta esaldiaren ordena zuzen erabiliz.
2. Hitz garden, latinismo eta latindar lokuzio arruntak bereiztea ikasleek dakizkiten hizkuntzetan, eta haien esanahia azaltzea.
  - Latinezko testuak irakurri eta hitz gardenak itzultzen ditu, dakizkien hizkuntzetako lexikoa erabiliz.
  - Latindar jatorriko hitzak identifikatzen ditu, euskaraz eta beste hizkuntza ez-erromantze batzuetan idatzitako testu prestatuetan.
  - Latinezko hitz arruntak identifikatu eta azaltzen ditu.
  - Egunero erabiltzen ditugun hitzak definitzen ditu etimologiaren ikuspuntutik.
  - Latindar jatorriko aurrizki eta atzizki nagusiak identifikatzen ditu bere hizkuntzako lexikoan, haien esanahia ezagutu eta bere hizkuntzara itzultzen ditu.
  - Hizkuntza modernoetan txertatutako latinezko esaera arruntak ezagutu eta ulertzen ditu.
  - Hizkuntza modernoetan txertatutako latinezko esaeren esanahia azaltzen du, testuinguruaren arabera edo ez.
  - Ahozko nahiz idatzizko lanak egiteko orduan, zuzen erabiltzen ditu latinismoak eta latinezko lokuzioak.
  - Latinezko hiztegi arrunt bat egiten du, bere hiztegia aberasteko eta mintzamina eta idazmina hobetzeko.
  - Hitzen esanahi zehatza ezagutzeko interesa dauka.
3. Bilakaera fonetikoaren mekanismoak aplikatzea latindar etimoei, eta lotura semantikoa ezartzea ondare-hitz baten eta kultismo baten artean.
  - Bilakaera fonetikoaren arau nagusiak ezagutu eta aplikatzen ditu.
  - Latinezko hitzek gaztelaniazko formara arte izan duten bilakaera fonetikoak azaltzen du.
  - Latinezko hitz batzuek euskarazko formara arte izan duten bilakaera fonetikoak azaltzen du.
  - Ondare-hitzak eta kultismoak bereizten ditu.

- Latindar etimoetatik sortutako ondare-hitzak eta kultismoak azaltzen ditu.
  - Jatorri etimologiko bera duten hitzen esanahi desberdinak azertu eta azaltzen ditu.
  - Aurrez ikasitako ondare-hitzak eta kultismoak zuzen erabilia dauden esaldiak egiten ditu.
4. Idazketa-sistemen artean alfabetoa bereiztea, eta hizkuntza modernoan alfabetoaren jatorria ezagutzea.
- Historian zehar egondako idazketa motak identifikatzen ditu.
  - Haien izaeraren eta funtzioaren arabera sailkatzen ditu.
  - Haien bereizgarriak azaltzen ditu.
  - Latindar alfabetoak hizkuntza moderno askoren alfabetoan izandako eragina azaltzen du, eta haietako bakoitzean gertatutako moldaera nagusiak adierazten ditu.
5. Latinezko ahoskeraren arau nagusiak ezagutu eta aplikatzea.
- Ozen eta ahoskera egokiz irakurtzen ditu latinezko testuak.
6. Gaztelaniazko hitzen osagaiak ezagutzea, identifikatzea eta bereiztea.
- Emandako hitzen latindar erro, aurrizki eta atzizki nagusiak identifikatu, eta badaki haien esanahia.
  - Hitzen osagaiak banatzen ditu, lexemak eta afixuak bereiziz.
  - Osagai berdinak dituzten hitzen adibideak ematen ditu.
7. Latinezko hitz motak bereiztea, eta latinezko hitzen osagaiak identifikatzea.
- Hitzak aldagarriak ala aldaezinak diren bereizten du.
  - Haien ezaugarriak azaltzen ditu.
  - Erroa nahiz hondarkiak identifikatu eta bereizten ditu latinezko hitzetan.
  - *Flexio*, *deklinabide* eta joko kontzeptuak bereizi eta azaltzen ditu.
8. Deklinabide kontzeptua ulertzea, latinezko deklinabideak bereiztea, eta hitzak behar bezala deklinatzea.
- Substantziak eta adjektiboak enuntziatzen ditu.
  - Substantiboak eta adjektiboak bereizten ditu, haien enuntziatuaren arabera.
  - Substantiboak eta adjektiboak sailkatzen ditu, haien deklinabidearen arabera.
  - Deklinabideak ezagutu, eta haien hondarkiak identifikatzen ditu.
  - Behar bezala deklinatzen ditu substantiboak, adjektiboak eta izen-sintagmak, komunztadura kontuan hartuz.
9. Aditz-flexio kontzeptua ulertzea, aditz-jokoak bereiztea, eta aditzak behar bezala jokatzea.
- Aditz erregularren enuntziatuko osagaiak identifikatzen ditu.
  - Latindar aditz-jokoak ezagutzen ditu, aditzen enuntziatuan oinarrituta.
  - Jokoaren arabera sailkatzen ditu aditzak, haien enuntziatuaren bidez.
  - Aditz-jokorik arruntenak jokatu, boz aktiboan nahiz pasiboan, eta itzuli egiten ditu.
  - Aditz-formak bozez aldatzen ditu.
  - Latinezko aditz-formak gaztelaniara itzultzen ditu.

10. Latinezko hitzen eta deklinabide-kasuen funtzioak ezagutzea.
  - Esaldi edo testu batean hitzen kategoria gramatikala ezagutu, eta haren funtzioa azaltzen du.
  - Latinezko izen-flexioaren kasuak bereizi, eta haien funtzioak azaltzen ditu.
  - Deklinabide-kasuak gaztelaniara itzultzen ditu.
11. Perpaus motak ezagutzea: bakunak eta konposatuak.
  - Perpaus bakunak eta konposatuak bereizten ditu.
  - Perpaus bakunak identifikatu, eta haien ezaugarrien arabera bereizten ditu.
  - Perpaus konposatuak identifikatu, eta haien ezaugarrien arabera bereizten ditu.
12. Infinitibo kontzertatuzko perpausak eta partizipio burutu kontzertatuzko perpausak identifikatzea.
  - Infinitibo kontzertatuak ezagutzen ditu esaldi edo testu soiletan.
  - Aztertu eta zuzen itzultzen ditu.
  - Partizipio burutu kontzertatuak ezagutzen ditu esaldi edo testu soiletan.
  - Aztertu eta zuzen itzultzen ditu.
13. Latindar idazle klasikoen testu itzuliak ulertzea, eta testuotan ageri diren alderdi historiko eta kulturaleri buruzko iruzkinak egitea.
  - Testuaren zentzu orokorra ulertu eta ahoz edo idatziz laburtzen du, hiztegi eta esamolde egokien bidez.
  - Ideia nagusia eta bigarren mailakoak bereizten ditu, kontzeptu-mapa, eskema eta abarren laguntzaz.
  - Aztertu eta iruzkindu egiten ditu, modu kritikoan, testuko erreferentzia historikoak, sozialak, politikoak edo erlijiosoak.
  - Aurrez ikasitako pertsonaiak eta gertakariak ezagutzen ditu.
  - Gure gizartekoekin konparatzen ditu erromatar gizarteko bizimoduak, ohiturak eta jarrerak, eta haien balioespen kritikoa egiten du.
  - Irakurtzeko jarrera positiboa dauka.
14. Espainian hitz egiten diren hizkuntzen jatorria ezagutzea.
  - Jatorriaren arabera identifikatu eta sailkatzen ditu Espainian hitz egiten diren hizkuntzak.
  - Espainiaren mapa batean kokatu eta mugatzen ditu hizkuntza erromantze eta ez-erromantze nagusien eremuak.
  - Latindar jatorriko hitzak konparatzen ditu Espainiako hizkuntza erromantzeetan, eta antzekotasunez eta desberdintasunez ohartzen da.
  - Espainiako hizkuntzetako hitzen esanahia ondorioztatzen du, latindar etimoen bidez.
  - Latinak euskarari izandako eragina frogatzen du, adibideen bidez.
  - Hizkuntza erromantzeen beren arteko ahaidetasuna frogatzen duten hizkuntza-elementuak aurkitu eta aztertzen ditu, jatorri beraren seinale argi moduan.

15. IKTen bidez informazioa bilatzea eta tratatzea, modu autonomo eta kritikoan, eskolako jardueri erantzuteko.
- Zibilizazio klasikoak gure kulturari izandako jarraipenari buruzko ikerlanak egiteko informazioa eskuratzen du, besteak beste ICTak erabiliz. Lortutako informazioa kontrastatu, hautatu eta antolatzen du.
  - Informazioa laburtu eta birlantzen du.
  - Ondorioak ateratzen ditu.
  - Modu ordenatuan eta koherentean aurkezten du informazioa, ahoz nahiz idatziz, batez ere ICTak erabiliz.
16. Latindar mitologiako jainko, mito eta heroi nagusiak ezagutzea, eta antzinako mito nahiz heroien eta gaur egungoen arteko antzekotasun eta desberdintasunei igartzea.
- Erromatar panteoiko jainko nagusiak ezagutzen ditu.
  - Latindar mitologiako jainko eta heroi nagusien izen grekoa eta latindarra ezagutzen du.
  - Latindar jainko eta heroi nagusien ezaugarriak, atributuak eta eragin-eremua identifikatzen du.
  - Jainko nagusien koadro genealogikoa egin, eta haien arteko ahaidetasuna edo harremanak ezartzen ditu.
  - Zenbait mitoren elementu nagusiak identifikatu, haien esanahia interpretatu, eta haiek artean, literaturan eta zineman izandako eragina ezagutzen du.
  - Heroi klasikoaren eta egungo arteko antzekotasunak eta desberdintasunak finkatzen ditu.
  - Mitoak eta heroi klasikoaren irudiak gure kulturari izandako jarraipena eta eragina ezagutu, eta adibideak ematen ditu.
  - Desberdintasunak eta antzekotasunak finkatzen ditu mito eta heroi klasikoek jasotzen zuten tratuaren eta gaur egungoek jasotzen dutenaren artean.
17. Erromako sorreraren eta bilakaeraren marko historikoa identifikatzea eta deskribatzea.
- Zehatz bereizten ditu Erromaren aldi historikoak.
  - Aldi historiko bakoitzaren ezaugarriak azaltzen ditu, bai eta batetik bestera igarotzeko gorabeherak ere.
  - Latindar zibilizazioaren mugari historikoak beren aldiak kokatu, testuinguruan ipini, eta gorabehera garaikideekin lotzen ditu.
  - Haien deskribatu, eta haien arrazoiak eta ondorioak identifikatzen ditu.
  - Zenbait mugari historiko garrantzitsu irudikatze ardatz kronologikoak egiten ditu, denetarikoa informazio-iturriak kontsultatuz.
18. Erromaren oinarrizko antolaera politiko eta soziala ezagutzea.
- Erroman egondako gobernu-sistema nagusiak adierazten ditu.
  - Deskribatu eta konparatu egiten du boterea nola banatzen zen haietako bakoitzean, erakunde politiko nagusiak zein ziren eta zer zeregin zuten, eta zein ziren politikan parte hartzeko mekanismoak.
  - Antzinako Erromako eta egungo gobernu moduak konparatzen ditu.
  - Greziako eta Erromako klase sozialak identifikatzen ditu.

- Haietako bakoitzaren ezaugarriak eta zeregin nagusiak azaltzen ditu.
- Klase sozialak garai hartako balio sozialekin lotu, eta egungoekin konparatzen ditu.
- Modu kritikoan aztertzen ditu jaiotza, arraza, sexu eta abarren arabera egungo gizartean dauden desberdintasun sozialak eta aurreiritzi klasistak.

19. Erromatar familien osaera ezagutzea, bai eta kide bakoitzak zuen rola ere.

- Erromatar familiaren kideak zein ziren adierazten du.
- Kide bakoitzak familian zuen zeregina identifikatu eta azaltzen du.
- Familia-estereotipo klasikoak azaldu, eta egungoekin konparatzen ditu.
- Antzinako Erromako eta egungo bizimodu eta familia-jarrera arruntak konparatzen ditu.
- Kritikoki balioesten ditu gizonek eta emakumeek latindar zibilizazioan zituzten familia- eta sexu-rol desberdinak.

20. Zenbait ikerketa-lan egitea taldean, latindar zibilizazioak gaur egun duen jarraipenaz.

- Informazioa bilatzeko ekimen pertsonala erakusten du.
- Iritzi pertsonalak eman, eta argudiatu egiten ditu.
- Inoren iritziak entzun eta errespetatzen ditu.
- Jarrera kritikoa eta gogoetatsua erakusten du bere hizketaldietan.
- Hizketako txandak errespetatzen ditu.
- Arduratsua da, eta laneko bere parte egiten du.
- Akatsak identifikatu eta zuzendu, eta hobetzeko jarrera positiboa erakusten du.
- Egindako lanak berrikusteko nahiz hobetzeko zereginetan parte hartzen du.